

CUPRINS

ABREVIERI / 25

CAPITOLUL I

URMĂRIREA PENALĂ / 31

Secțiunea I. Considerații generale privind urmărirea penală / 31

§ 1. Urmărirea penală – fază distinctă a procesului penal / 31

§ 2. Obiectul urmăririi penale / 32

§ 3. Limitele urmăririi penale / 35

§ 4. Trăsăturile caracteristice ale urmăririi penale / 37

4.1. Noțiuni introductive / 37

4.2. Subordonarea ierarhică în efectuarea actelor de urmărire penală / 38

4.3. Lipsa de publicitate a urmăririi penale / 40

4.4. Caracterul necontradictoriu al urmăririi penale / 43

4.5. Caracterul preponderent al formei scrise / 44

§ 5. Dispoziții generale privind urmărirea penală / 45

Secțiunea a II-a. Competența organelor de urmărire penală / 49

§ 1. Considerații preliminare / 49

§ 2. Competența procurorului / 50

2.1. Noțiuni introductive / 50

2.2. Supravegherea urmăririi penale / 50

2.2.1. Aspecte preliminare / 50

2.2.2. Obiectul supravegherii urmăririi penale / 53

2.2.3. Trimiterea cauzei la organul competent / 54

2.2.4. Trecerea cauzei de la un organ de cercetare penală la altul / 54

2.2.5. Participarea directă a procurorului la efectuarea urmăririi penale / 55

2.2.6. Verificarea dosarului de urmărire penală de către procuror / 55

2.2.7. Autorizarea, confirmarea, încuviințarea și infirmarea actelor și măsurilor procesuale de către procuror / 56

2.3. Efectuarea urmăririi penale / 58

§ 3. Competența organelor de cercetare penală ale poliției judiciare / 62

§ 4. Competența organelor de cercetare penală speciale / 63

§ 5. Alte dispoziții privind competența organelor de urmărire penală / 65

5.1. Verificarea competenței / 65

5.2. Extinderea competenței teritoriale / 66

5.3. Cazurile urgente / 67

Secțiunea a III-a. Sesizarea organelor de urmărire penală / 67

§ 1. Considerații preliminare / 67

§ 2. Modurile generale de sesizare a organelor de urmărire penală / 69

2.1. Plângerea / 69

2.2. Denunțul / 72

2.3. Sesizarea din oficiu / 74

2.3.1. Aspecte preliminare / 74

2.3.2. Sesizarea din oficiu ca urmare a actelor încheiate de organele de constatare / 76

2.3.2.1. Acte încheiate de organele de constatare / 76

2.3.2.2. Acte încheiate de comandanții de nave și aeronave / 79

2.3.3. Sesizarea din oficiu ca urmare a constatării infracțiunii flagrante / 80

§ 3. Modurile speciale de sesizare a organelor de urmărire penală / 81

3.1. Plângerea prealabilă / 81

3.1.1. Noțiunea de „plângere prealabilă” / 81

3.1.2. Organele la care poate fi introdusă plângerea prealabilă / 84

3.1.3. Titularii plângerii prealabile / 85

3.1.4. Conținutul plângerii prealabile / 89

3.1.5. Termenul de introducere a plângerii prealabile / 90

3.1.6. Aspecte speciale privind procedura plângerii prealabile / 91

3.1.6.1. Procedura în cazul infracțiunilor flagrante / 91

3.1.6.2. Aspecte legate de procedura plângerii prealabile în cazul schimbării încadrării juridice a faptei / 92

3.2. Alte moduri speciale de sesizare / 92

Secțiunea a IV-a. Desfășurarea urmăririi penale / 94

§ 1. Începerea urmăririi penale / 94

§ 2. Efectuarea actelor de urmărire penală / 98

2.1. Noțiuni introductive / 98

2.2. Efectuarea în continuare a urmăririi penale față de suspect / 99

2.3. Punerea în mișcare a acțiunii penale / 101

2.4. Extinderea urmăririi penale și schimbarea încadrării juridice / 103

2.5. Procedura audierii anticipate / 105

§ 3. Suspendarea urmăririi penale / 107

3.1. Noțiuni introductive / 107

3.2. Suspendarea urmăririi penale în caz de boală gravă a suspectului sau inculpatului /	108
3.3. Suspendarea urmăririi penale în cazul existenței unui impediment temporar pentru punerea în mișcare a acțiunii penale /	109
3.4. Suspendarea urmăririi penale pe perioada desfășurării procedurii de mediere /	110
3.5. Procedura de suspendare a urmăririi penale /	110
§ 4. Terminarea urmăririi penale /	111
§ 5. Rezolvarea cauzelor penale /	113
5.1. Noțiuni introductive /	113
5.2. Clasarea /	114
5.2.1. Aspecte preliminare /	114
5.2.2. Procedura clasării /	117
5.2.3. Ordonanța de clasare /	118
5.3. Renunțarea la urmărirea penală /	119
5.3.1. Aspecte preliminare. Condițiile renunțării la urmărirea penală /	119
5.3.2. Interesul public /	120
5.3.3. Obligațiile corelative renunțării la urmărirea penală /	122
5.3.4. Ordonanța de renunțare la urmărirea penală /	122
5.3.5. Confirmarea ordonanței de renunțare la urmărirea penală /	124
5.3.6. Revocarea ordonanței de renunțare la urmărirea penală /	126
5.4. Continuarea urmăririi penale /	126
5.5. Trimiterea în judecată /	128
5.5.1. Aspecte preliminare /	128
5.5.2. Rechizitoriul /	129
<i>Secțiunea a V-a. Reluarea urmăririi penale /</i>	<i>132</i>
§ 1. Considerații preliminare /	132
§ 2. Reluarea urmăririi penale după suspendare /	133
§ 3. Reluarea urmăririi penale în caz de restituire /	134
§ 4. Reluarea urmăririi penale în caz de redeschidere a urmăririi penale /	137
4.1. Reluarea în caz de redeschidere a urmăririi penale ca urmare a invalidării soluției de clasare /	138
4.2. Reluarea în caz de redeschidere a urmăririi penale ca urmare a revocării renunțării la urmărirea penală /	140
4.3. Reluarea în caz de redeschidere a urmăririi penale ca urmare a admiterii plângerii împotriva soluției de netrimitere în judecată de către judecătorul de cameră preliminară /	141

*Secțiunea a VI-a. Plângerea împotriva măsurilor, actelor
și soluțiilor de urmărire penală / 141*

§ 1. Considerații preliminare / 141

§ 2. Plângerea împotriva măsurilor luate și actelor efectuate
de organele de cercetare penală / 143

§ 3. Plângerea împotriva măsurilor luate, actelor efectuate și
soluțiilor dispuse de procuror / 144

3.1. Plângerea împotriva măsurilor și actelor procurorului / 144

3.2. Plângerea împotriva soluțiilor procurorului de neurmărire
sau de netrimitere în judecată / 145

3.2.1. Aspecte preliminare / 145

3.2.2. Obiectul plângerii / 145

3.2.3. Conținutul plângerii / 146

3.2.4. Titularii plângerii / 146

3.2.5. Introducerea plângerii la procurorul ierarhic
superior / 148

3.2.6. Introducerea plângerii la judecătorul de cameră
preliminară / 148

3.2.7. Procedura de judecare a plângerii de către judecătorul
de cameră preliminară / 151

3.2.8. Soluționarea plângerii / 153

3.2.8.1. Soluționarea plângerii în cauzele în care nu a fost
începută urmărirea penală sau urmărirea penală s-a
desfășurat fără ca acțiunea penală să fi fost pusă
în mișcare / 154

3.2.8.2. Soluționarea plângerii în cauzele în care
a fost pusă în mișcare acțiunea penală / 157

3.2.9. Căi de atac / 160

CAPITOLUL II

DISPOZIȚII GENERALE PRIVIND FAZA DE JUDECATĂ / 162

*Secțiunea I. Considerații generale privind judecata și principiile
specifice fazei de judecată / 162*

§ 1. Judecata – fază importantă a procesului penal / 162

§ 2. Gradele de jurisdicție / 164

§ 3. Limitele fazei de judecată / 167

§ 4. Principiile specifice fazei de judecată / 168

4.1. Noțiuni introductive / 168

4.2. Publicitatea / 169

4.3. Nemijlocirea / 177

4.4. Contradictorialitatea / 181

4.5. Oralitatea / 184

Secțiunea a II-a. Reglementări generale privind faza de judecată / 186

§ 1. Locul unde se desfășoară judecata / 186

§ 2. Participanții la judecată / 187

2.1. Considerații preliminare / 187

2.2. Instanța de judecată / 188

2.2.1. Rolul instanței de judecată / 188

2.2.2. Compunerea instanței de judecată / 189

2.3. Participarea procurorului la faza de judecată / 192

2.4. Citarea persoanei vătămate, a părților și a altor persoane la faza de judecată / 196

2.5. Participarea părților, a persoanei vătămate și a altor subiecți procesuali la judecată / 200

2.5.1. Participarea inculpatului la judecată / 200

2.5.2. Participarea la judecată a persoanei vătămate, a părții civile, a părții responsabile civilmente și a altor subiecți procesuali / 202

§ 3. Asigurarea apărării / 203

§ 4. Asigurarea ordinii și solemnității ședinței de judecată / 205

§ 5. Constatarea infracțiunilor de audiență / 206

§ 6. Suspendarea judecății / 209

6.1. Considerații preliminare / 209

6.2. Suspendarea judecății în caz de boală gravă a inculpatului / 211

6.3. Suspendarea judecății în cazul procedurii de mediere / 213

6.4. Suspendarea judecății în cazul cererii de extrădare activă / 214

§ 7. Dispoziții generale privind hotărârile judecătorești / 215

7.1. Noțiunea de „hotărâre judecătorească” / 215

7.2. Deliberarea, redactarea și pronunțarea hotărârii judecătorești / 217

7.2.1. Aspecte preliminare / 217

7.2.2. Deliberarea / 217

7.2.3. Redactarea hotărârii / 222

7.2.4. Pronunțarea hotărârii / 223

7.3. Felurile hotărârilor judecătorești / 224

7.3.1. Sentințele / 224

7.3.2. Deciziile / 226

7.3.3. Încheierile / 226

CAPITOLUL III**CAMERA PRELIMINARĂ / 230**

Secțiunea I. Camera preliminară – etapă procesuală a fazei de judecată / 230

Secțiunea a II-a. Procedura în etapa camerei preliminare / 233

§ 1. Considerații preliminare / 233

§ 2. Efectele jurisprudenței Curții Constituționale asupra procedurii camerei preliminare / 235

§ 3. Măsurile premergătoare / 241

§ 4. Procedura de judecată / 244

§ 5. Soluțiile în camera preliminară / 246

5.1. Începerea judecării / 246

5.2. Restituirea cauzei la parchet / 247

5.3. Declinarea de competență. Existența unui conflict de competență / 249

§ 6. Calea de atac a contestației / 250

CAPITOLUL IV**JUDECATĂ ÎN PRIMĂ INSTANȚĂ / 252**

Secțiunea I. Considerații generale privind judecata în primă instanță / 252

§ 1. Considerații preliminare / 252

§ 2. Obiectul judecării în primă instanță / 252

Secțiunea a II-a. Stadiile procesuale ale judecării în primă instanță / 255

§ 1. Măsurile premergătoare ședinței de judecată / 255

1.1. Repartizarea aleatorie / 255

1.2. Fixarea termenului de judecată / 256

1.3. Citarea părților și a persoanei vătămate / 257

1.4. Asigurarea apărării / 257

1.5. Întocmirea și afișarea listei cauzelor / 258

§ 2. Ședința de judecată în primă instanță / 258

2.1. Considerații preliminare / 258

2.2. Începutul ședinței de judecată / 258

2.2.1. Deschiderea ședinței de judecată / 259

2.2.2. Strigarea cauzei și apelul celor citați / 259

2.2.3. Verificări privitoare la inculpat / 260

2.2.4. Măsuri privind martorii, experții și interpreții / 260

2.2.5. Citirea actului de sesizare a instanței / 261

2.2.6. Aducerea la cunoștință a învinuirii, lămuriri, excepții și cereri / 261

2.3. Cercetarea judecătorească / 265

2.3.1. Considerații preliminare / 265

- 2.3.2. Procedura obișnuită a cercetării judecătorești / 265
 - 2.3.2.1. Ordinea cercetării judecătorești / 265
 - 2.3.2.2. Audierea inculpatului / 266
 - 2.3.2.3. Audierea coinalpaților / 268
 - 2.3.2.4. Audierea persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente / 269
 - 2.3.2.5. Administrarea de probe noi. Readministrarea probelor administrate în faza de urmărire penală și care au fost contestate / 270
 - 2.3.2.6. Audierea martorului și a expertului / 272
 - 2.3.2.7. Schimbarea încadrării juridice / 274
 - 2.3.2.8. Terminarea cercetării judecătorești / 279
- 2.3.3. Procedura simplificată a cercetării judecătorești în cazul recunoașterii învinuirii / 279
- 2.4. Dezbaterile / 285
- § 3. Deliberarea și rezolvarea cauzei în primă instanță / 288
 - 3.1. Deliberarea / 288
 - 3.1.1. Noțiuni / 288
 - 3.1.2. Obiectul deliberării / 288
 - 3.1.3. Procedura deliberării / 289
 - 3.1.4. Reluarea cercetării judecătorești sau a dezbaterilor / 290
 - 3.2. Rezolvarea cauzei penale / 290
 - 3.2.1. Rezolvarea acțiunii penale / 290
 - 3.2.2. Rezolvarea acțiunii civile / 297
- § 4. Redactarea, pronunțarea și comunicarea hotărârii / 298
 - 4.1. Noțiuni introductive / 298
 - 4.2. Redactarea hotărârii / 298
 - 4.2.1. Aspecte preliminare / 298
 - 4.2.2. Partea introductivă / 299
 - 4.2.3. Expunerea / 300
 - 4.2.4. Dispozitivul / 301
 - 4.3. Pronunțarea hotărârii / 306
 - 4.4. Comunicarea hotărârii / 307

CAPITOLUL V

JUDECATĂ ÎN CĂILE ORDINARE DE ATAC / 308

Secțiunea I. Considerații generale privind căile de atac / 308

- § 1. Considerații preliminare / 308
- § 2. Clasificarea căilor de atac / 310

Secțiunea a II-a. Judecata în apel / 312

- § 1. Considerații preliminare / 312
- § 2. Hotărârile supuse apelului / 314

- 2.1. Sentințele / 314
- 2.2. Încheierile / 315
- § 3. Titularii apelului / 317
 - 3.1. Noțiuni introductive / 317
 - 3.2. Procurorul ca titular al apelului / 318
 - 3.3. Inculpatul ca titular al apelului / 320
 - 3.4. Partea civilă ca titular al apelului / 322
 - 3.5. Partea responsabilă civilmente ca titular al apelului / 323
 - 3.6. Persoana vătămată ca titulară a apelului / 324
 - 3.7. Martorul, expertul, interpretul și avocatul ca titulari ai apelului / 325
 - 3.8. Dreptul de a face apel al oricărei persoane fizice ori juridice ale cărei drepturi legitime au fost vătămăte nemijlocit printr-o măsură sau printr-un act al instanței / 327
- § 4. Termenul de apel. Repunerea în termen / 328
 - 4.1. Termenul de apel / 328
 - 4.1.1. Aspecte preliminare / 328
 - 4.1.2. Momentul de la care curge termenul de apel (*dies a quo*) / 329
 - 4.1.2.1. Momentul de la care curge termenul de apel pentru procuror, persoana vătămată și părți / 330
 - 4.1.2.2. Momentul de la care curge termenul de apel pentru martor, expert, interpret sau avocat / 331
 - 4.1.2.3. Momentul de la care curge termenul de apel pentru orice persoană fizică ori juridică ale cărei drepturi legitime au fost vătămăte nemijlocit printr-o măsură sau printr-un act al instanței / 332
 - 4.1.3. Momentul la care se împlinește termenul de apel (*dies ad quem*) / 332
 - 4.2. Repunerea în termen / 334
- § 5. Declararea apelului. Renunțarea la apel. Retragerea apelului / 336
 - 5.1. Declararea apelului / 336
 - 5.2. Renunțarea la apel / 339
 - 5.3. Retragerea apelului / 340
- § 6. Efectele apelului / 342
 - 6.1. Noțiuni introductive / 342
 - 6.2. Efectul suspensiv al apelului / 343
 - 6.3. Efectul devolutiv al apelului / 343
 - 6.3.1. Noțiune / 343
 - 6.3.2. Limitele efectului devolutiv al apelului / 343
 - 6.4. Neagravarea situației în propriul apel (efectul neagravant) / 347

6.5. Efectul extensiv al apelului /	352
§ 7. Judecarea apelului /	353
7.1. Noțiuni introductive /	353
7.2. Măsurile premergătoare ședinței de judecată în apel /	354
7.3. Ședința de judecată în apel /	355
7.3.1. Participanții la judecarea apelului /	355
7.3.2. Ședința de judecată în apel /	356
7.4. Soluționarea apelului /	358
7.4.1. Aspecte preliminare /	358
7.4.2. Respingerea apelului /	359
7.4.3. Admiterea apelului /	361
7.4.3.1. Admiterea apelului, desființarea sentinței apelate și soluționarea cauzei de către instanța de apel /	362
7.4.3.2. Admiterea apelului, desființarea sentinței apelate și rejudecarea cauzei de către instanța a cărei hotărâre a fost desființată sau de către altă instanță /	363
7.4.4. Chestiuni complementare /	365
7.4.5. Conținutul deciziei instanței de apel /	366
7.4.6. Procedura de rejudecare și limitele rejudecării /	367
<i>Secțiunea a III-a. Contestația /</i>	<i>368</i>
§ 1. Considerații preliminare /	368
§ 2. Obiectul contestației /	369
2.1. Noțiuni introductive /	369
2.2. Contestația împotriva încheierilor /	369
2.3. Contestația împotriva anumitor categorii de sentințe /	371
2.4. Alte cazuri în care poate fi exercitată calea de atac a contestației /	371
§ 3. Titularii contestației /	372
§ 4. Termenul în care poate fi exercitată contestația /	374
§ 5. Declararea contestației /	376
§ 6. Efectele contestației /	376
§ 7. Procedura de judecată a contestației /	378
§ 8. Soluționarea contestației /	379

CAPITOLUL VI

CĂILE EXTRAORDINARE DE ATAC / 382

Secțiunea I. Considerații generale privind căile extraordinare de atac / 382

- § 1. Necesitatea căilor extraordinare de atac / 382
- § 2. Paralelă între căile extraordinare de atac și căile ordinare de atac / 383

Secțiunea a II-a. Contestația în anulare / 385

- § 1. Considerații preliminare / 385

§ 2. Cazurile de contestație în anulare / 387

2.1. Noțiuni introductive / 387

2.2. Judecata în apel a avut loc fără citarea legală a unei părți sau, deși legal citată, partea a fost în imposibilitate de a se prezenta și de a înștiința instanța despre această imposibilitate [art. 426 lit. a)] / 389

2.2.1. Judecata în apel a avut loc fără citarea legală a unei părți (sau a persoanei vătămate) / 390

2.2.2. Judecata în apel a avut loc în condițiile în care partea sau persoana vătămată, deși legal citată, a fost în imposibilitate de a se prezenta și de a înștiința instanța despre această imposibilitate / 393

2.3. Inculpatul a fost condamnat, deși existau probe cu privire la o cauză de încetare a procesului penal [art. 426 lit. b)] / 395

2.4. Hotărârea din apel a fost pronunțată de alt complet decât cel care a luat parte la dezbaterile pe fond a procesului [art. 426 lit. c)] / 398

2.5. Instanța de apel nu a fost compusă potrivit legii ori a existat un caz de incompatibilitate [art. 426 lit. d)] / 399

2.6. Judecata în apel a avut loc fără participarea procurorului sau a inculpatului, când aceasta era obligatorie, potrivit legii [art. 426 lit. e)] / 401

2.7. Judecata în apel a avut loc în lipsa avocatului, când asistența juridică a inculpatului era obligatorie, potrivit legii [art. 426 lit. f)] / 401

2.8. Ședința de judecată în apel nu a fost publică, în afară de cazurile când legea prevede altfel [art. 426 lit. g)] / 402

2.9. Instanța de apel nu a procedat la audierea inculpatului prezent, dacă audierea era legal posibilă [art. 426 lit. h)] / 403

2.10. Împotriva unei persoane s-au pronunțat două hotărâri definitive pentru aceeași faptă [art. 426 lit. i)] / 404

§ 3. Declararea contestației în anulare / 404

3.1. Titularii contestației în anulare / 404

3.2. Termenul de introducere a contestației în anulare / 406

3.3. Cererea de contestație în anulare / 407

§ 4. Procedura de judecare a contestației în anulare / 408

4.1. Instanța competentă / 408

4.2. Suspendarea executării / 409

4.3. Admiterea în principiu / 409

4.4. Judecarea contestației în anulare / 410

Secțiunea a III-a. Recursul în casație / 411

§ 1. Considerații preliminare / 411

§ 2. Hotărârile supuse recursului în casație / 413

- § 3. Declararea recursului în casație / 418
 - 3.1. Titularii recursului în casație / 418
 - 3.1.1. Noțiuni introductive / 418
 - 3.1.2. Procurorul, titular al recursului în casație / 418
 - 3.1.3. Inculpatul, titular al recursului în casație / 419
 - 3.1.4. Partea civilă, titular al recursului în casație / 419
 - 3.1.5. Partea responsabilă civilmente, titular al recursului în casație / 420
 - 3.1.6. Persoana vătămată, titular al recursului în casație / 420
 - 3.2. Termenul de introducere a recursului în casație / 422
 - 3.3. Forma recursului în casație / 423
- § 4. Retragera recursului în casație / 423
- § 5. Efectele recursului în casație / 425
 - 5.1. Efectul suspensiv al recursului în casație / 425
 - 5.2. Efectul devolutiv al recursului în casație / 425
 - 5.3. Efectul extensiv al recursului în casație / 426
 - 5.4. Efectul neagrării situației în propriul recurs în casație / 427
- § 6. Cazurile în care se poate face recurs în casație / 428
 - 6.1. Noțiuni introductive / 428
 - 6.2. În cursul judecării nu au fost respectate dispozițiile privind competența după materie sau după calitatea persoanei, atunci când judecata a fost efectuată de o instanță inferioară celei legal competente [art. 438 alin. (1) pct. 1] / 430
 - 6.3. Inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală [art. 438 alin. (1) pct. 7] / 431
 - 6.4. În mod greșit s-a dispus încetarea procesului penal [art. 438 alin. (1) pct. 8] / 432
 - 6.5. Nu s-a constatat grațierea sau în mod greșit s-a constatat că pedeapsa aplicată inculpatului a fost grațiată [art. 438 alin. (1) pct. 11] / 433
 - 6.6. S-au aplicat pedepse în alte limite decât cele prevăzute de lege [art. 438 alin. (1) pct. 12] / 434
- § 7. Procedura de judecare a recursului în casație / 436
 - 7.1. Noțiuni introductive / 436
 - 7.2. Instanța competentă / 437
 - 7.3. Procedura de comunicare / 437
 - 7.4. Activitatea premergătoare desfășurată de magistratul-asistent de la instanța de control judiciar / 439
 - 7.5. Admiterea în principiu / 439
 - 7.6. Suspendarea executării hotărârii atacate / 441
 - 7.7. Judecarea propriu-zisă a recursului în casație / 442
 - 7.8. Soluționarea recursului în casație / 442
 - 7.8.1. Respingerea recursului în casație / 442

7.8.2. Admiterea recursului în casație / 443

7.9. Decizia instanței de recurs în casație / 445

§ 8. Procedura de rejudecare după casarea hotărârii atacate / 446

Secțiunea a IV-a. Revizuirea / 447

§ 1. Considerații preliminare / 447

§ 2. Hotărârile supuse revizuirii / 448

2.1. Caracteristicile hotărârilor care pot fi supuse revizuirii / 448

2.2. Limitele în care poate fi exercitată revizuirea / 450

§ 3. Cazurile de revizuire / 451

3.1. Noțiuni introductive / 451

3.2. Cazul de revizuire privind descoperirea de fapte sau împrejurări ce nu au fost cunoscute la soluționarea cauzei [art. 453 alin. (1) lit. a)] / 452

3.3. Cazul de revizuire privind mărturia mincinoasă [art. 453 alin. (1) lit. b)] / 458

3.4. Cazul de revizuire privind înscrisurile false [art. 453 alin. (1) lit. c)] / 461

3.5. Cazul de revizuire privind unele fapte ilicite săvârșite de către persoanele care își desfășoară activitatea în cadrul organelor judiciare [art. 453 alin. (1) lit. d)] / 463

3.6. Cazul de revizuire privind inconciliabilitatea hotărârilor penale [art. 453 alin. (1) lit. e)] / 465

3.7. Cazul de revizuire privind neconstituționalitatea unei prevederi legale în baza căreia s-a pronunțat hotărârea definitivă [art. 453 alin. (1) lit. f)] / 465

§ 4. Declararea revizuirii / 468

4.1. Titularii revizuirii / 468

4.2. Termenul de introducere a cererii de revizuire / 469

4.2.1. Cererea de revizuire în favoarea condamnatului / 469

4.2.2. Cererea de revizuire în defavoarea condamnatului, a celui achitat sau a celui față de care s-a dispus încetarea procesului penal / 469

4.3. Cererea de revizuire / 471

§ 5. Procedura de judecare a revizuirii / 471

5.1. Instanța competentă / 471

5.2. Admiterea în principiu / 473

5.3. Suspendarea executării hotărârii supuse revizuirii / 476

5.4. Rejudecarea după admiterea în principiu / 476

§ 6. Procedura revizuirii în cazul hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului / 480

Secțiunea a V-a. Redeschiderea procesului penal în cazul judecării în lipsă a persoanei condamnate sau față de care s-a dispus renunțarea la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei / 487

§ 1. Noțiuni introductive / 487

§ 2. Hotărârile supuse redeschiderii procesului penal / 489

§ 3. Declararea căii extraordinare de atac / 490

3.1. Titularii redeschiderii procesului penal / 490

3.2. Termenul de introducere a cererii de redeschidere a procesului penal / 493

3.3. Cererea de redeschidere a procesului penal / 494

§ 4. Procedura de judecare a redeschiderii procesului penal / 494

4.1. Instanța competentă / 494

4.2. Măsurile premergătoare ședinței de judecată / 494

4.3. Judecarea cererii de redeschidere a procesului penal / 495

4.4. Soluții / 495

4.4.1. Admiterea cererii de redeschidere a procesului penal / 495

4.4.2. Respingerea cererii de redeschidere a procesului penal / 498

CAPITOLUL VII

ASIGURAREA UNEI PRACTICI JUDICIARE UNITARE / 499

Secțiunea I. Considerații generale privind unificarea practicii judiciare / 499

Secțiunea a II-a. Recursul în interesul legii / 502

§ 1. Considerații preliminare / 502

§ 2. Titularii recursului în interesul legii / 502

§ 3. Cererea de recurs în interesul legii / 503

§ 4. Instanța competentă / 504

§ 5. Raportul asupra recursului în interesul legii / 505

§ 6. Procedura de judecată / 505

§ 7. Soluționarea recursului în interesul legii / 506

Secțiunea a III-a. Sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept / 508

CAPITOLUL VIII

PROCEDURI SPECIALE / 518

Secțiunea I. Considerații generale privind procedurile speciale / 518

§ 1. Considerații preliminare / 518

§ 2. Scurt istoric privind procedurile speciale în reglementarea procesual penală din România și drept comparat / 519

§ 3. Procedurile speciale în reglementarea legislației procesual penale în vigoare în România / 522

Secțiunea a II-a. Acordul de recunoaștere a vinovăției / 522

§ 1. Considerații preliminare / 522

§ 2. Titularii procedurii acordului de recunoaștere a vinovăției / 525

§ 3. Acordul de recunoaștere a vinovăției în faza de urmărire penală / 527

3.1. Inițierea procedurii acordului de recunoaștere a vinovăției / 527

3.2. Obiectul acordului de recunoaștere a vinovăției / 527

3.3. Condițiile încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției în faza de urmărire penală / 528

3.4. Sesizarea instanței de judecată / 535

§ 4. Acordul de recunoaștere a vinovăției în faza de judecată / 536

4.1. Procedura de judecată a acordului de recunoaștere a vinovăției / 536

4.1.1. Verificări prealabile / 536

4.1.2. Soluționarea propriu-zisă a acordului de recunoaștere a vinovăției / 538

4.2. Soluțiile care pot fi dispuse de instanța de judecată / 540

4.2.1. Admiterea acordului de recunoaștere a vinovăției / 541

4.2.2. Respingerea acordului de recunoaștere a vinovăției / 544

4.2.3. Admiterea parțială a acordului de recunoaștere a vinovăției / 546

4.2.4. Aspecte comune / 546

4.3. Căi de atac / 546

§ 5. Aspecte diferențiale între procedura recunoașterii învinuirii și procedura acordului de recunoaștere a vinovăției / 548

Secțiunea a III-a. Contestația privind durata procesului penal / 550

§ 1. Considerații preliminare / 550

§ 2. Declararea contestației privind durata procesului penal / 553

2.1. Titularii contestației / 553

2.2. Termenul de introducere a contestației privind durata procesului penal / 553

2.3. Conținutul contestației privind durata procesului penal / 556

§ 3. Procedura de judecare a contestației privind durata procesului penal / 556

3.1. Instanța competentă / 556

3.2. Măsuri premergătoare / 557

3.3. Soluțiile care pot fi pronunțate în contestația privind durata procesului penal / 558

Secțiunea a IV-a. Procedura privind tragerea la răspundere penală a persoanei juridice / 563

- § 1. Considerații preliminare / 563
- § 2. Reguli procedurale derogatorii / 564
 - 2.1. Reprezentarea persoanei juridice / 564
 - 2.2. Locul de citare a persoanei juridice / 565
 - 2.3. Măsurile preventive / 565
- § 3. Punerea în executare a pedepsei amenzii / 569
- § 4. Punerea în executare a pedepselor complementare / 570
 - 4.1. Noțiuni introductive / 570
 - 4.2. Punerea în executare a pedepsei complementare a dizolvării persoanei juridice / 570
 - 4.3. Punerea în executare a pedepsei complementare a suspendării activității persoanei juridice / 571
 - 4.4. Punerea în executare a pedepsei complementare a închiderii unor puncte de lucru ale persoanei juridice / 572
 - 4.5. Punerea în executare a pedepsei complementare a interzicerii persoanei juridice de a participa la procedurile de achiziții publice / 572
 - 4.6. Punerea în executare a pedepsei complementare a plasării sub supraveghere judiciară / 573
 - 4.7. Punerea în executare a pedepsei complementare a afișării sau a difuzării hotărârii de condamnare a persoanei juridice / 573

Secțiunea a V-a. Procedura în cauzele cu infractori minori / 575

- § 1. Considerații preliminare / 575
- § 2. Urmărirea penală în cazul infractorilor minori / 576
 - 2.1. Noțiuni introductive / 576
 - 2.2. Persoanele chemate la efectuarea anumitor acte de urmărire penală / 577
 - 2.3. Procedura informării cu privire la drepturile și obligațiile procesuale / 580
 - 2.4. Referatul de evaluare / 581
- § 3. Judecarea infractorilor minori / 586
 - 3.1. Noțiuni introductive / 586
 - 3.2. Compunerea instanței de judecată / 587
 - 3.3. Persoanele chemate la judecarea minorului / 588
 - 3.4. Desfășurarea judecății / 589
 - 3.5. Referatul de evaluare / 591
- § 4. Punerea în executare a măsurilor educative aplicate minorilor / 592
 - 4.1. Noțiuni introductive / 592
 - 4.2. Punerea în executare a măsurilor educative neprivative de libertate / 593
 - 4.3. Punerea în executare a măsurilor educative privative de libertate / 595

Secțiunea a VI-a. Procedura dării în urmărire / 599

- § 1. Considerații preliminare / 599
- § 2. Cazuri. Titularii cererii de dare în urmărire / 600
- § 3. Ordinul de dare în urmărire / 600
- § 4. Punerea în executare a ordinului de urmărire / 601
- § 5. Revocarea urmăririi / 604

Secțiunea a VII-a. Procedura reabilitării / 604

- § 1. Considerații preliminare / 604
- § 2. Reabilitarea de drept / 605
- § 3. Reabilitarea judecătorească / 606
 - 3.1. Noțiuni introductive / 606
 - 3.2. Cererea de reabilitare judecătorească / 606
 - 3.2.1. Titularii cererii de reabilitare / 606
 - 3.2.2. Conținutul cererii de reabilitare / 607
 - 3.3. Judecarea cererii de reabilitare judecătorească / 608
 - 3.3.1. Instanța competentă / 608
 - 3.3.2. Măsurile premergătoare / 610
 - 3.3.3. Respingerea cererii pentru lipsa condițiilor de formă și fond / 611
 - 3.3.4. Soluționarea în fond a cererii de reabilitare judecătorească / 613
 - 3.4. Contestația / 614
 - 3.5. Reînnoirea cererii de reabilitare judecătorească / 614
 - 3.6. Anularea reabilitării judecătorești / 615

Secțiunea a VIII-a. Procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de eroare judiciară sau în caz de privare nelegală de libertate ori în alte cazuri / 615

- § 1. Considerații preliminare / 615
- § 2. Cazurile care dau dreptul la reparație / 617
 - 2.1. Dreptul la repararea pagubei în caz de eroare judiciară / 617
 - 2.2. Dreptul la repararea pagubei în cazul privării nelegale de libertate / 622
- § 3. Acțiunea pentru repararea prejudiciului / 626
 - 3.1. Titularii acțiunii și termenul de promovare a acțiunii / 626
 - 3.2. Instanța competentă să soluționeze acțiunea pentru repararea prejudiciului / 626
- § 4. Acțiunea în regres / 627

Secțiunea a IX-a. Procedura în caz de dispariție a înscrisurilor judiciare / 628

- § 1. Considerații preliminare / 628
- § 2. Obiectul procedurii speciale / 629
- § 3. Efectuarea procedurii speciale / 630
 - 3.1. Constatarea dispariției dosarului sau înscrisului judiciar / 630
 - 3.2. Efectuarea procedurii speciale / 630

- 3.2.1. Organele competente / 630
- 3.2.2. Înlocuirea înscrisului dispărut / 631
- 3.2.3. Reconstituirea înscrisurilor judiciare / 631

***Secțiunea a X-a. Cooperarea judiciară internațională
în materie penală / 632***

- § 1. Considerații preliminare / 632
- § 2. Forme de cooperare judiciară internațională
în materie penală / 634
 - 2.1. Noțiuni introductive / 634
 - 2.2. Extradarea și predarea în baza unui mandat european
de arestare, forme ale cooperării judiciare internaționale în
materie penală / 635
 - 2.2.1. Aspecte preliminare / 635
 - 2.2.2. Extradarea / 635
 - 2.2.2.1. Cadru legal. Forme ale extradării / 635
 - 2.2.2.2. Procedura extradării pasive / 636
 - 2.2.2.3. Procedura extradării active / 641
 - 2.2.3. Predarea în baza unui mandat european de
arestare / 642
 - 2.3. Recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești,
a ordonanțelor penale și a actelor judiciare în relația cu statele
terțe / 643
 - 2.3.1. Aspecte preliminare / 643
 - 2.3.2. Recunoașterea și executarea hotărârilor
penale străine / 643
 - 2.3.3. Recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești
și a altor acte procedurale emise de autoritățile judiciare
române / 647

***Secțiunea a XI-a. Procedura de confiscare sau desființare
a unui înscris în cazul clasării / 649***

- § 1. Considerații preliminare / 649
- § 2. Reguli de procedură / 651
 - 2.1. Sesizarea judecătorului de cameră preliminară / 651
 - 2.2. Organul judiciar competent. Procedura aplicabilă / 651
 - 2.3. Contestația / 652

CAPITOLUL IX

EXECUTAREA HOTĂRÂRILOR PENALE / 654

***Secțiunea I. Considerații generale privind executarea hotărârilor
penale / 654***

- § 1. Punerea în executare a hotărârilor penale – fază
a procesului penal / 654
- § 2. Autoritatea de lucru judecat a hotărârilor penale / 656

§ 3. Momentul la care hotărârile judecătorești penale rămân definitive / 660

3.1. Noțiuni introductive / 660

3.2. Rămânerea definitivă a hotărârilor primei instanțe / 661

3.3. Rămânerea definitivă a hotărârilor instanței de apel și a hotărârii pronunțate în calea de atac a contestației / 661

§ 4. Instanța competentă să pună în executare hotărârile judecătorești penale / 662

Secțiunea a II-a. Punerea în executare a pedepselor principale / 665

§ 1. Punerea în executare a pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață și a pedepsei accesorii / 665

1.1. Atribuțiile instanței de executare / 665

1.2. Atribuțiile procurorului în punerea în executare a pedepsei închisorii sau detențiunii pe viață / 667

1.3. Atribuțiile altor organe care cooperează la punerea în executare a pedepsei închisorii sau detențiunii pe viață / 667

1.4. Acordul instanței de părăsire a țării / 669

1.5. Amânarea executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață / 670

1.5.1. Aspecte preliminare / 670

1.5.2. Cazurile în care poate fi dispusă amânarea executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață / 671

1.5.2.1. Cadrul legal / 671

1.5.2.2. Amânarea executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață în cazul bolii condamnatului / 672

1.5.2.3. Amânarea executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață în cazul stării de graviditate a femeii condamnate sau atunci când persoana condamnată are un copil mai mic de un an / 676

1.5.3. Procedura amânării executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață / 678

1.5.3.1. Titularii cererii de amânare a executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață / 678

1.5.3.2. Instanța competentă / 679

1.5.3.3. Procedura soluționării cererii de amânare a executării pedepsei / 679

1.5.3.4. Obligațiile care se dispun pe perioada amânării executării pedepsei / 680

1.5.3.5. Punerea în executare a dispoziției de amânare a executării pedepsei / 681

1.5.3.6. Calea de atac a contestației / 682

1.6. Întreruperea executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață / 682

- 1.6.1. Aspecte preliminare / 682
- 1.6.2. Cazurile în care poate fi dispusă întreruperea executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață / 683
- 1.6.3. Procedura întreruperii executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață / 687
 - 1.6.3.1. Titularii cererii de întrerupere a executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață / 687
 - 1.6.3.2. Instanța competentă / 687
 - 1.6.3.3. Procedura soluționării cererii de întrerupere a executării pedepsei / 688
 - 1.6.3.4. Calea de atac a contestației / 689
 - 1.6.3.5. Punerea în executare a dispoziției de întrerupere a executării pedepsei / 689

§ 2. Punerea în executare a pedepsei amenzii / 691

Secțiunea a III-a. Punerea în executare a pedepselor complementare / 692

§ 1. Punerea în executare a pedepsei interzicerii exercițiului unor drepturi / 692

§ 2. Punerea în executare a pedepsei degradării militare / 695

§ 3. Punerea în executare a pedepsei complementare a publicării hotărârii definitive de condamnare / 695

Secțiunea a IV-a. Punerea în executare a măsurilor de siguranță / 695

§ 1. Punerea în executare a obligării la tratament medical / 695

§ 2. Punerea în executare a internării medicale / 698

§ 3. Punerea în executare a măsurii de siguranță a interzicerii de a ocupa o funcție sau de a exercita o profesie ori o altă activitate / 700

§ 4. Punerea în executare a confiscării speciale sau a confiscării extinse / 701

Secțiunea a V-a. Punerea în executare a avertismentului și a măsurilor și obligațiilor impuse de instanță în cazul amânării aplicării pedepsei, suspendării executării pedepsei sub supraveghere și liberării condiționate / 703

§ 1. Punerea în executare a avertismentului / 703

§ 2. Punerea în executare a măsurilor și obligațiilor impuse de instanță în cazul amânării aplicării pedepsei, suspendării executării pedepsei sub supraveghere și liberării condiționate / 704

Secțiunea a VI-a. Punerea în executare a amenzii judiciare și a cheltuielilor judiciare avansate de stat / 705

§ 1. Punerea în executare a amenzii judiciare / 705

§ 2. Punerea în executare a cheltuielilor judiciare avansate de stat / 705

Secțiunea a VII-a. Punerea în executare a dispozițiilor civile din hotărâre / 706

§ 1. Considerații preliminare / 706

§ 2. Restituirea lucrurilor și valorificarea celor neridicate / 706

§ 3. Înscrierile declarate false / 707

Secțiunea a VIII-a. Condamnarea în cazul anulării sau revocării renunțării la aplicarea pedepsei sau a amânării aplicării pedepsei / 708

§ 1. Condamnarea în cazul anulării renunțării la aplicarea pedepsei / 708

§ 2. Condamnarea în cazul revocării sau anulării amânării aplicării pedepsei / 709

Secțiunea a IX-a. Schimbări în executarea unor hotărâri / 711

§ 1. Revocarea sau anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere / 711

§ 2. Alte modificări de pedeapsă / 712

§ 3. Înlocuirea pedepsei detențiunii pe viață / 714

§ 4. Înlocuirea pedepsei amenzii / 716

4.1. Înlocuirea pedepsei amenzii cu prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității / 716

4.2. Înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii / 717

§ 5. Liberarea condiționată / 718

§ 6. Intervenirea unei legi penale noi / 727

§ 7. Aplicarea amnistiei sau grațierii / 729

Secțiunea a X-a. Dispoziții comune privind procedura la instanța de executare / 729

Secțiunea a XI-a. Contestația la executare / 731

§ 1. Considerații preliminare / 731

§ 2. Cazurile în care se poate face contestație la executare / 732

2.1. Noțiuni introductive / 732

2.2. Cazul de contestație la executare prevăzut în art. 598 alin. (1) lit. a) / 733

2.3. Cazul de contestație la executare prevăzut în art. 598 alin. (1) lit. b) / 734

2.4. Cazul de contestație la executare prevăzut în art. 598 alin. (1) lit. c) / 735

2.5. Cazul de contestație la executare prevăzut în art. 598 alin. (1) lit. d) / 736

§ 3. Instanța competentă să rezolve contestația la executare / 737

§ 4. Procedura de rezolvare a contestației la executare / 739

§ 5. Contestația la executare privitoare la dispozițiile civile ale hotărârii și amenzile judiciare / 740

ION NEAGU
MIRCEA DAMASCHIN

TRATAT DE PROCEDURĂ PENALĂ
– PARTEA SPECIALĂ –

**ION NEAGU
MIRCEA DAMASCHIN**

TRATAT DE PROCEDURĂ PENALĂ

– Partea specială –

Ediția a III-a, revizuită și adăugită

Universul Juridic
București
-2021-

CAPITOLUL I

URMĂRIREA PENALĂ

Secțiunea I

Considerații generale privind urmărirea penală

§ 1. Urmărirea penală – fază distinctă a procesului penal

În cadrul procesului penal, pot fi deosebite anumite funcții procesuale esențiale, care, laolaltă, contribuie la atingerea scopului final al acestei activități sociale¹.

Funcțiile judiciare se realizează în cadrul fazelor procesuale, care sunt alcătuite dintr-un ansamblu de acte și măsuri procesuale și procedurale, având de îndeplinit un obiectiv limitat subsumat obiectivului general al procesului penal.

În fiecare fază procesuală sunt rezolvate probleme de a căror soluție depinde trecerea dosarului penal în faza următoare. Între fazele sau subdiviziunile procesului penal, urmărirea penală, datorită finalității și funcțiunii sale proprii, ocupă un loc deosebit².

În literatura de specialitate, numeroși autori au subliniat importanța urmăririi penale ca fază distinctă a procesului penal. Astfel, în unele opinii se arată, pe bună dreptate, că necesitatea de a contracara activitatea infracțională a condus la înființarea unor organe specializate care să realizeze anumite activități specifice într-o fază premergătoare desfășurării judecătii³. Existența fazei de urmărire penală este justificată și de faptul că, în epoca modernă, se săvârșesc infracțiuni prin folosirea unor procedee și tehnici noi tot mai perfecționate, în numeroase cazuri criminalitatea căpătând caracter organizat⁴; toate acestea au impus o preocupare sporită din partea statului pentru combaterea fenomenului infracțional.

Cele arătate mai sus au condus la necesitatea înființării unor organe specializate în descoperirea infracțiunilor, identificarea și prinderea infractorilor în vederea trimerii lor în judecată⁵. Aceste organe au o competență

¹ Pentru detalii cu privire la funcțiile judiciare, a se vedea Neagu VI, pp. 92-95.

² Dongoroz II, pp. 8-9; Volonciu III, pp. 7-9. Urmărirea penală a fost socotită a fi sufletul și temelia procesului penal (P. Ayrault, *L'ordre, formalité et instruction judiciaire*, Lyon, 1624, Cartea I, art. 1, nr. 1 și Cartea III, art. 2,39).

³ Volonciu I, p. 239.

⁴ A. Dincu, *Criminologie*, Tipografia Universității București, 1984, pp. 125-128.

⁵ E.V. Ionășeanu, *Procedura începerii urmăririi penale*, Ed. Militară, București, 1979, p. 19.

bine determinată prin lege și își desfășoară activitatea în faza de urmărire penală. În lumina dispozițiilor Codului de procedură penală în vigoare, urmărirea penală are un conținut și o desfășurare riguros limitate la ceea ce este necesar pentru a atinge scopul acestei faze procesuale și al procesului penal în general.

Potrivit legii, în prezent urmărirea penală se înfățișează ca o fază obligatorie pentru desfășurarea procesului penal, spre deosebire de reglementările anterioare existente în codurile de procedură penală intrate în vigoare în anul 1936 și, respectiv, în anul 1969, potrivit cărora, pentru anumite infracțiuni în privința cărora era necesară plângerea prealabilă a persoanei vătămate, procesul penal nu avea faza urmăririi penale, începând în faza de judecată. În actuala reglementare, în mod excepțional, sunt ipoteze în care procesul penal se desfășoară într-o modalitate atipică, în sensul că, deși faza urmăririi penale s-a finalizat printr-o soluție de netrimitere în judecată, activitatea judiciară penală continuă, ca urmare a dispoziției judecătorului de cameră preliminară. Astfel, conform art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c), judecătorul de cameră preliminară sesizat cu o plângere îndreptată împotriva soluției de netrimitere în judecată într-o cauză în care s-a dispus punerea în mișcare a acțiunii penale, admitând plângerea, când probele legal administrate în cursul urmăririi penale sunt suficiente, poate dispune începerea judecății. În aceste condiții, este posibil ca judecarea unei cauze să debuteze în fața instanței de judecată fără ca faza urmăririi penale să fi fost finalizată prin dispoziția de trimitere în judecată și fără a fi parcursă procedura de cameră preliminară. Caracterul atipic al procesului penal în acest caz constă în judecarea de către instanță a unui dosar penal în absența procedurii camerei preliminare și în lipsa rechizitoriului, ca act procesual de trimitere în judecată.

§ 2. Obiectul urmăririi penale

Potrivit art. 285 alin. (1), urmărirea penală are ca obiect strângerea probelor necesare cu privire la existența infracțiunilor, la identificarea persoanelor care au săvârșit o infracțiune și la stabilirea răspunderii penale a acestora, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea în judecată.

Activitățile ce se realizează în cadrul urmăririi penale au un conținut complex, conținut determinat de specificul problemelor ce se impun a fi rezolvate în fiecare cauză penală.

Prin „*strângerea probelor necesare*” se înțelege, cum pe bună dreptate s-a subliniat în literatura de specialitate, atât operația de adunare a probelor, cât și examinarea și evaluarea lor, pentru a se constata dacă sunt

suficiente în vederea luării hotărârii privind trimiterea sau netrimiterea cauzei în judecată¹.

Referirea făcută în lege cu privire la „*existența infracțiunilor*” trebuie înțeleasă ca obligație a organelor judiciare de a avea în vedere infracțiunile, indiferent de faza de desfășurare a activității infracționale. În acest sens, urmează să se înțeleagă faptul că organele de urmărire penală vor aduna probe atât atunci când infracțiunea este consumată, cât și în cazul în care infracțiunea a rămas în faza de tentativă.

Prin expresia „*identificarea persoanelor care au săvârșit o infracțiune*” legiuitorul a dorit să precizeze că, în cadrul urmăririi penale, probele adunate trebuie să ajute la identificarea persoanelor care au săvârșit fapta penală în calitate de autori, instigatori, complici.

Prin expresia „*stabilirea răspunderii penale a persoanelor care au săvârșit o infracțiune*” se înțelege faptul că probele adunate în cursul urmăririi penale trebuie să contribuie nu numai la lămurirea aspectelor privind fapta penală, ci ele trebuie să elucideze și aspectele legate de vinovăția făptuitorului, dacă acesta poate sau nu să fie subiect al răspunderii penale.

Deși din conținutul art. 285 alin. (1) nu rezultă expres că în obiectul urmăririi penale se înscrie și identificarea victimei infracțiunii, activitate necesară pentru rezolvarea laturii penale și a laturii civile a cauzei penale, apreciem că o asemenea activitate se impune, având în vedere și faptul că în numeroase cazuri autorii unor infracțiuni deosebit de grave încearcă să ascundă săvârșirea faptelor prin eliminarea fizică a victimelor². Obligația de identificare a victimei infracțiunii rezultă și din analiza atentă a economiei dispozițiilor Codului de procedură penală. Astfel, în art. 327 se arată că procurorul va rezolva cauza, prin trimitere în judecată, clasare sau renunțare la urmărirea penală, atunci când constată că *urmărirea penală este completă și există probele necesare și legal administrate*. Or, nu se poate considera că urmărirea penală este completă în cazul în care nu s-a făcut identificarea victimei.

Uneori, identificarea victimei se impune pentru a se putea realiza descoperirea făptuitorului și pentru a se face încadrarea juridică a faptei penale. Sub acest aspect, ni se pare deosebit de relevant un exemplu menționat în literatura de specialitate³, exemplu din care rezultă faptul că

¹ Dongoroz III, p. 140.

² Theodoru III, p. 195.

³ E.V. Ionășeanu, *op. cit.*, p. 24. Autorul arată că într-o fântână părăsită din apropierea cabinei C.F.R. Brădet a fost descoperit trunchiul pietrificat al unei persoane. Expertiza medico-legală a arătat că trunchiul și fragmentele osoase examinate aparțineau unei femei în vârstă de circa 20 de ani, de talie mijlocie, păr castaniu-roșcat, care a fost ucisă în urmă cu câțiva ani. Pe baza acestor date și a unor ipoteze ale organului de cercetare (victima a fost adusă acolo de o persoană care cunoștea bine locul în care era situată fântâna părăsită),

identificarea victimei s-a înscris ca problemă principală în obiectul urmăririi penale cu consecințe deosebite asupra rezolvării unor aspecte esențiale ale cauzei penale.

În obiectul urmăririi penale se înscriu, în primul rând, preocupările legate de rezolvarea laturii penale; alături de acestea se înscrie însă și activitatea, uneori foarte dificilă, privind latura civilă a cauzei penale; avem în vedere situații în care acțiunea civilă se exercită din oficiu în procesul penal și când încadrarea juridică a faptei se poate face, în mod corect, ținând seama și de întinderea prejudiciului cauzat prin infracțiune¹.

Având în vedere că marea majoritate a infracțiunilor se săvârșesc sub vâlul clandestinității, descoperirea și administrarea probelor presupun o muncă de înaltă calificare și măiestrie profesională. Organele de urmărire penală trebuie să alcătuiască un plan de urmărire bine fundamentat, adaptat la particularitățile fiecărui caz în parte².

Pentru a realiza sarcinile impuse de obiectul urmăririi penale, alături de administrarea probelor, organele judiciare pot lua măsuri de constrângere cu caracter personal sau real, uneori aceste măsuri având caracter obligatoriu. De exemplu, potrivit art. 249 alin. (7), măsurile asigurătorii sunt obligatorii în cazul în care persoana vătămată este o persoană lipsită de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă. În același sens, potrivit art. 249 alin. (4)³, în cazul bunurilor care pot face obiectul confiscării speciale sau al confiscării extinse, luarea de către procuror a măsurilor asigurătorii este obligatorie. De asemenea, caracter obligatoriu au și măsurile de ocrotire care se dispun, potrivit art. 229, atunci când măsura arestării preventive a fost luată față de un inculpat în a cărui ocrotire se află un minor, o persoană pusă sub interdicție, o persoană căreia i s-a instituit tutela sau curatela ori o persoană care, din cauza vârstei, a bolii sau din altă cauză, are nevoie de ajutor.

În vederea realizării obiectului urmăririi penale, organele de cercetare penală și procurorul își concretizează activitatea în acte de urmărire penală, care pot fi acte procesuale sau de dispoziție și acte procedurale, prin care sunt aduse la îndeplinire dispozițiile cuprinse în actele procesuale.

s-a conchis că făptuitorul locuia în apropiere. Verificând mai multe persoane din partea locului, bănuite de uciderea femeii, s-a stabilit că acarul de la gara C.F.R. Brădet a avut cu câțiva ani în urmă o concubină, care la un moment dat a dispărut, după care el s-a mutat cu serviciul la Mediaș. De la acesta s-au aflat semnalmentele concubinei, incidentele dintre ei, iar în final că el a ucis-o pe T.M.

¹ Spre exemplificare, determinarea corectă a întinderii prejudiciului cauzat prin săvârșirea infracțiunii de delapidare conduce la reținerea circumstanței agravante „consecințe deosebit de grave”, constând în pagube materiale mai mari de 2.000.000 lei, conform art. 309 C. pen. raportat la art. 295 C. pen., cu aplicarea art. 183 C. pen.

² E. Stancu, *Criminalistica*, Tipografia Universității București, 1983, vol. II, pp. 7-24.

³ Alin. (4¹) al art. 249 a fost introdus prin art. II pct. 1 din Legea nr. 228/2020.

De regulă, actele de dispoziție aparțin procurorului. De exemplu: punerea în mișcare a acțiunii penale, luarea măsurii controlului judiciar sau a măsurii controlului judiciar pe cauțiune, luarea măsurilor asigurătorii, suspendarea urmăririi penale, trimiterea în judecată etc. Uneori însă, și organele de cercetare penală pot să-și manifeste voința printr-un act procesual. Spre exemplu: începerea urmăririi penale *in rem*, luarea măsurii reținerii, extinderea urmăririi penale, schimbarea încadrării juridice etc.

În ceea ce privește măsurile preventive privative de libertate (cu excepția reținerii), acestea se pot dispune pe parcursul urmăririi penale numai de către judecătorul de drepturi și libertăți. În aceeași categorie, a actelor de dispoziție plasate în competența exclusivă a judecătorului de drepturi și libertăți, se mai regăsesc: autorizarea procedurii probatoriu constând în supravegherea tehnică, încuviințarea efectuării percheziției domiciliare, încuviințarea efectuării percheziției informatice, luarea măsurii vremelnice de reparație constând în restabilirea situației anterioare etc.

Actele procedurale, ca acte de urmărire penală, sunt realizate, în general, de către organele de cercetare penală, ca urmare a dispoziției procurorului. Spre exemplu: cercetarea la fața locului, ridicarea silită de obiecte și înscrisuri, punerea în executare a supravegherii tehnice, aducerea la îndeplinire a măsurilor asigurătorii etc. Uneori, actele procedurale pot fi efectuate de procuror, la dispoziția judecătorului de drepturi și libertăți, de exemplu, punerea în executare a supravegherii tehnice, executarea mandatului de percheziție domiciliară emis de judecătorul de drepturi și libertăți în cursul urmăririi penale sau de instanță în cursul judecății etc.

Actele de urmărire efectuate (atât actele procesuale, cât și cele procedurale) sunt consemnate în înscrisuri procedurale constatatoare, înscrisuri care trebuie să aibă, potrivit legii, o anumită formă și un anumit conținut, fiind puse sub protecția legii penale¹.

Dosarele de urmărire penală cuprind o sumă de înscrisuri procedurale constatatoare ce reflectă întreaga activitate desfășurată pentru realizarea obiectului urmăririi penale.

§ 3. Limitele urmăririi penale

În structura procesului penal, urmărirea penală este bine determinată atât în timp, cât și sub aspectul activităților desfășurate și al soluțiilor care pot fi dispuse de către organele de urmărire penală.

În timp, urmărirea penală își are limitele fixate între momentul începerii urmăririi penale și momentul rezolvării cauzei de către procuror.

¹ În art. 275 C. pen. este reglementată infracțiunea de sustragere de probe ori de înscrisuri.

Potrivit art. 305 alin. (2), începerea urmăririi penale se dispune prin *ordonanță*, când actul de sesizare îndeplinește condițiile prevăzute de lege, indiferent de modalitatea de sesizare a organului de urmărire penală¹.

De asemenea, potrivit art. 360 alin. (2), urmărirea penală poate fi începută și prin *declarația* procurorului, făcută cu ocazia constatării săvârșirii unei infracțiuni de audiență în cursul ședinței de judecată².

Prin începerea urmăririi penale se creează cadrul legal în care organele de urmărire penală pot desfășura toate activitățile ce se înscriu în obiectul urmăririi penale.

Momentul final al urmăririi penale este marcat prin rezolvarea cauzei de către procuror și dispunerea de către acesta a unei soluții de trimitere în judecată sau, după caz, de netrimitere în judecată.

Astfel, potrivit art. 327 lit. a), atunci când procurorul constată că au fost respectate dispozițiile legale care garantează aflarea adevărului, că urmărirea penală este completă și există probele necesare și legal administrate, emite *rechizitoriu* prin care dispune trimiterea în judecată, dacă din materialul de urmărire penală rezultă că fapta există, că a fost săvârșită de inculpat și că acesta răspunde penal. Trimiterea în judecată se mai poate dispune și prin încheierea *acordului de recunoaștere a vinovăției*. În acest sens, potrivit art. 483 alin. (1), după încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, procurorul sesizează instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în fond și trimite acesteia acordul de recunoaștere a vinovăției, însoțit de dosarul de urmărire penală. Urmărirea penală se poate finaliza și printr-o soluție de netrimitere în judecată când procurorul poate dispune renunțarea la urmărirea penală sau clasarea, prin *ordonanță*. Aceste soluții pot fi dispuse, în condițiile art. 328 alin. (3), și prin *rechizitoriu*.

Rechizitoriul, acordul de recunoaștere a vinovăției și ordonanța de clasare ori de renunțare la urmărirea penală semnifică finalizarea urmăririi penale.

Sub aspectul activităților care se pot desfășura în cadrul urmăririi penale, limitele sunt fixate prin însăși competența funcțională și materială a

¹ În conformitate cu dispozițiile Codului de procedură penală anterior, momentul începerii urmăririi penale era marcat prin *rezoluție* (în cazul sesizării prin plângere sau denunț) sau *proces-verbal* (în cazul sesizării din oficiu). În mod excepțional, se admitea posibilitatea începerii urmăririi penale prin *ordonanță*, în cazul în care procurorul soluționa un conflict de competență între organele de cercetare penală. Astfel, prin ordonanța de soluționare a conflictului de competență, acesta putea dispune și începerea urmăririi penale. De asemenea, cu titlu de excepție, din ansamblul dispozițiilor procesual penale rezulta posibilitatea începerii urmăririi penale prin *proces-verbal* în cazul infracțiunilor de audiență și în procedura de urmărire și judecare a unor infracțiuni flagrante.

² Pentru detalii în ceea ce privește procedura aplicabilă în ipoteza săvârșirii unei infracțiuni de audiență, a se vedea Capitolul II, *Dispoziții generale privind faza de judecată*, Secțiunea a II-a, *Reglementări generale privind faza de judecată*, § 5. *Constatarea infracțiunilor de audiență*, din prezenta lucrare.

organelor de urmărire penală. În acest sens, legea prevede care acte procesuale și procedurale dau conținut celor două forme de competență în această fază a procesului penal.

Depășirea limitelor sub aspectul competenței atrage incidența sancțiunilor procedurale penale.

§ 4. Trăsăturile caracteristice ale urmăririi penale

4.1. Noțiuni introductive

Având în vedere sarcinile specifice înscrise în obiectul urmăririi penale, prima fază a procesului penal este disciplinată atât de *regulile de bază* ale întregului proces penal, cât și de anumite *dispoziții specifice*. Acest lucru explică existența unor trăsături caracteristice ale urmăririi în raport cu judecata și punerea în executare a hotărârilor penale.

În literatura de specialitate sunt menționate ca trăsături caracteristice ale urmăririi penale: *lipsa de colegialitate a organului de urmărire penală, subordonarea ierarhică în efectuarea actelor de urmărire penală, nepublicitatea activităților judiciare, caracterul necontradictoriu expres al procesului penal în această fază și forma preponderent scrisă a urmăririi penale*¹.

Apreciem că numai *ultimele patru trăsături* pot fi considerate caracteristice fazei de urmărire penală, deoarece lipsa de colegialitate a organului care efectuează această activitate este întâlnită și în faza de judecată în unele etape ale desfășurării acesteia.

Astfel, potrivit art. 54 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată², cauzele date în competența de primă instanță a judecătorei, tribunalului și curții de apel se judecă în complet format dintr-un singur judecător. De asemenea, sunt reglementate ipoteze în care la nivelul Înaltei Curți de Casație și Justiție completul de judecată este compus dintr-un singur judecător³. În ceea ce privește punerea în executare a hotărârilor judecătorești penale, lipsa de colegialitate a organelor care acționează în această etapă constituie regula⁴.

¹ Volonciu III, p. 9.

² Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată în M. Of. nr. 827 din 13 septembrie 2005, cu modificările și completările ulterioare.

³ De exemplu, conform art. 440 alin. (1), admiterea în principiu a cererii de recurs în casație este examinată în camera de consiliu, în complet format dintr-un singur judecător.

⁴ Pentru declanșarea procedurii de punere în executare a hotărârilor judecătorești penale rămase definitive, legea (art. 555) arată care sunt sarcinile judecătorului delegat cu executarea; deci, de această activitate se ocupă un singur judecător.

4.2. Subordonarea ierarhică în efectuarea actelor de urmărire penală

Spre deosebire de faza de judecată, în care, potrivit art. 124 alin. (3) din Constituție, judecătorii sunt independenți și se supun numai legii, ceea ce exclude orice altă subordonare în activitatea de îndeplinire a justiției¹, desfășurarea urmăririi penale implică respectarea principiului subordonării ierarhice. Această trăsătură definitorie pentru urmărirea penală presupune conducerea și supravegherea de către procuror a activității organelor de cercetare penală, pe de o parte, dar și subordonarea procurorului față de procurorul ierarhic superior, pe de altă parte.

Astfel, în cadrul efectuării urmăririi penale și în supravegherea acesteia, procurorii conduc și controlează activitatea organelor de cercetare penală, acestea fiind obligate să aducă la îndeplinire dispozițiile procurorului în condițiile legii.

În acest sens, potrivit art. 303 alin. (2), dispozițiile date de procuror în legătură cu efectuarea actelor de cercetare penală sunt obligatorii și prioritare pentru organul de cercetare, precum și pentru alte organe ce au atribuții prevăzute de lege în constatarea infracțiunilor.

În vederea garantării subordonării ierarhice, în lege este reglementată și ipoteza neîndeplinirii acestor dispoziții. Astfel, conform art. 303 alin. (3), în cazul neîndeplinirii sau al îndeplinirii în mod defectuos de către organul de cercetare penală a dispozițiilor date de procuror, acesta poate sesiza conducătorul organului de cercetare penală, care are obligația ca în termen de 3 zile de la sesizare să comunice procurorului măsurile dispuse. Procurorul poate dispune aplicarea sancțiunii amenzii judiciare pentru abaterile judiciare prevăzute la art. 283 alin. (1) lit. a)² sau, după caz, alin. (4) lit. m)³. De asemenea, se poate solicita retragerea avizului conform al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție ori avizul procurorului desemnat în acest sens, necesar pentru dobândirea calității de organ de cercetare penală.

Principiul subordonării ierarhice în efectuarea actelor de urmărire penală este menționat și în Legea nr. 304/2004. Astfel, în art. 63 se arată,

¹ A se vedea, pe larg, în acest sens: M. Constantinescu, I. Deleanu, A. Iorgovan, I. Muraru, F. Vasilescu, I. Vida, *Constituția României, comentată și adnotată*, Regia Autonomă „Monitorul Oficial”, București, 1992, pp. 278-279.

² Se sancționează cu amendă judiciară de la 100 lei la 1.000 lei neîndeplinirea în mod nejustificat sau îndeplinirea greșită ori cu întârziere a lucrărilor de citare sau de comunicare a actelor procedurale, de transmitere a dosarelor, precum și a oricăror alte lucrări, dacă prin aceasta s-au provocat întârzieri în desfășurarea procesului penal.

³ Se sancționează cu amendă judiciară de la 500 lei la 5.000 lei neîndeplinirea în mod nejustificat de către organul de cercetare penală a dispozițiilor scrise ale procurorului, în termenul stabilit de acesta.

între altele, că procurorul conduce și supraveghează activitatea de cercetare penală a poliției judiciare, conduce și controlează activitatea altor organe de cercetare penală.

Prin prisma subordonării procurorului față de procurorul ierarhic superior, conform art. 65 din Legea nr. 304/2004, procurorii din fiecare parchet sunt subordonați conducătorului acelui parchet, iar conducătorul unui parchet este subordonat conducătorului parchetului ierarhic superior din aceeași circumscriptție.

Conform art. 64 alin. (1) din Legea nr. 304/2004, dispozițiile procurorului ierarhic superior, date în scris și în conformitate cu legea, sunt obligatorii pentru procurorii din subordine. În același sens, potrivit art. 325 alin. (1), procurorii din cadrul parchetului ierarhic superior pot prelua, în vederea efectuării sau supravegherii urmăririi penale, cauze de competența parchetelor ierarhic inferioare, prin dispoziția motivată a conducătorului parchetului ierarhic superior.

Soluțiile adoptate de procuror pot fi infirmate motivat de către procurorul ierarhic superior, când sunt apreciate ca fiind nelegale.

Potrivit art. 65 alin. (3) din Legea nr. 304/2004, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, procurorul-șef al D.N.A., procurorul-șef al D.I.I.C.O.T., respectiv procurorul general al parchetului de pe lângă curtea de apel pot exercita controlul asupra procurorilor din subordine, direct sau prin procurori anume desemnați.

În actuala reglementare a instituției Ministerului Public, controlul ierarhic și subordonarea nu se opresc la nivelul procurorilor generali, al procurorului-șef al D.N.A. ori al procurorului-șef al D.I.I.C.O.T., legea [art. 62 alin. (2) din Legea nr. 304/2004] arătând că procurorii, constituiți în parchete pe lângă fiecare instanță, își exercită atribuțiile sub autoritatea ministrului justiției.

În exercitarea autorității ministrului justiției față de toți procurorii, legea (art. 69 din Legea nr. 304/2004) dispune că ministrul justiției, când consideră necesar, din proprie inițiativă sau la cererea Secției pentru procurori a C.S.M., exercită controlul asupra procurorilor, prin procurori anume desemnați de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție sau, după caz, de procurorul-șef al D.N.A., de procurorul-șef al D.I.I.C.O.T. ori de ministrul justiției.

Prin intermediul controlului pot fi vizate aspecte care privesc eficiența managerială, îndeplinirea atribuțiilor de serviciu, respectiv raporturile de serviciu cu justițiabilii și cu celelalte persoane implicate în lucrările de competența parchetelor. Este de subliniat faptul că acest control nu poate viza măsurile dispuse de procuror în cursul urmăririi penale și nici soluțiile adoptate de acesta.

De asemenea, ministrul justiției poate solicita informări asupra activității parchetelor de la procurorul general al Parchetului de pe lângă

Înalta Curte de Casație și Justiție, procurorul-șef al D.N.A., respectiv procurorul-șef al D.I.I.C.O.T.

Principiul pe care îl analizăm nu trebuie absolutizat, deoarece organele de urmărire penală au și o oarecare independență în privința rezolvării anumitor aspecte legate de operativitatea urmăririi penale, aspecte pe care le vom evidenția în desfășurarea urmăririi penale. Notăm, în acest sens, prevederile art. 64 alin. (2) din Legea nr. 304/2004, în conformitate cu care, în soluțiile dispuse, procurorul este independent, în condițiile prevăzute de lege. Procurorul poate contesta la Secția pentru procurori a C.S.M., în cadrul procedurii de verificare a conduitei judecătorilor și procurorilor, intervenția procurorului ierarhic superior, în orice formă, în efectuarea urmăririi penale sau în adoptarea soluțiilor în cauzele penale.

Mai mult, în ceea ce privește subordonarea organelor de cercetare penală, reamintim¹ că acestea nu pot primi de la organele ierarhic superioare în plan administrativ îndrumări sau dispoziții privind efectuarea cercetării penale [art. 303 alin. (2)], în afara realizării sarcinilor de pregătire și perfecționare profesională. Mai mult decât atât, în anumite ipoteze, subordonarea administrativă a organelor de cercetare penală a fost chiar eliminată în totalitate. În acest sens, menționăm dispozițiile art. 10 alin. (7) din O.U.G. nr. 43/2002 privind Direcția Națională Anticorupție, în conformitate cu care ofițerii și agenții care constituie poliția judiciară a Direcției Naționale Anticorupție nu pot primi nicio însărcinare de la organele ierarhic superioare.

4.3. Lipsa de publicitate a urmăririi penale

În lucrări anterioare², intitulam acest principiu „*caracterul secret al urmăririi penale*”, și aceasta nu în sensul că participanții din cauza penală

¹ Pentru detalii, a se vedea Neagu VI, pp. 160-161.

² Neagu I, p. 376. De altfel, caracterul secret al etapei prealabile judecării cauzei a constituit regula în procedura penală din România. Astfel, prin dispozițiile Codului de procedură penală „Carol al II-lea” s-a consacrat sistemul lipsei totale de publicitate a fazei preliminară judecării cauzei, în sensul că primele cercetări, urmărirea și instrucția erau secrete, scrise și necontradictorii. În acest sens, conform art. 239 alin. (3), apărătorul inculpatului nu putea asista la actele de instrucție, afară de cazurile prevăzute de lege. Urmărind aceeași finalitate, în art. 244 se menționa despre interdicția procurorului și a părții civile de a asista la efectuarea instrucției penale. Caracterul secret al instrucției penale a existat până în etapa procedurii în fața Camerei de Acuzare, când inculpatul avea dreptul, personal sau prin apărător, de a lua cunoștință de acte, fără însă a le putea deplasa [art. 276 alin. (5) din Codul de procedură penală „Carol al II-lea”]. În literatura de specialitate a vremii, se aprecia că prin aplicarea unei proceduri secrete de desfășurare a instrucției penale se creau premisele pentru a se putea afla adevărul, prin aceea că inculpatul, necunoscând tactica anchetatorilor, nu putea acționa în vederea combaterii acesteia. De asemenea, se considera că modulul clandestin de comitere a ilicitului penal trebuie să-i corespundă o